

S. Csoma János

Hogy sós a könny

Hogy sós a könny
te csak tudod,
míg életed
megfutod.
Minden csepp
egy-egy állomás,
feltételes megálló,
feltétlen hovatartozás.

Fészket rakott a világnak

Fészket rakott a világnak,
fészket rakott gyermekének,
fészkeknek önmagát tollazza
pihéket nyálával ragasztja.
Fészket rak mindeneknek
s mégis védenicei
féketlen rontják
kiserken belőle a vér is.

Hiába tanúsítod

Hiába tanúsítod
írásban akár –
e földnek nem hiányzol.
Nem is számol veled,
másoknak készült a jászol.
Nincs is neved
talán álom voltál,
de itt a reggel,
hát isten veled.

Gáspár Aladár

Csend

*Csend, csend,
szótlan,
néma csend...*

*Mindegy milyen,
csak mélyen átélhető
csendesség legyen.
Mindig ilyen áldott,
ártatlan közegbe vágyott.*

*Ha némaság övezte,
feléledt,
derűs lett,
látnok,
termékeny
gondolatra kész.*

*Hosszú csendet remélt hát,
ahol az egyik a másikkal,
ha már mellette él,
szótlantul összefér,
mert aki amaszt kíméli,
önmagát is félti, s
eközben a kusza részek
összhangzó egészbe érnek.*

*Ilyent akarni persze
önös befelé fordulás,
ábrándos remete-képzet.
Aki a világban forog,
azt pusztító ricsaj,
lázás lárma,
harsány hangoskodás fogadja.
A csendhez szokott fül,
ha nem idomul,
hallása sérülni fog,
végül megsemmisül.*

*Itt áll most zavartan,
süket némaságban,
a zaj elült hirtelen,
üresség maradt helyette
hangzás utáni semmi.*

*Hallgatna most már
zengő madárdalt,
lélekszépítő zenét,
harsány emberi szót,
akár még
ordító dáridót is.*

*De minden elcsendesült,
csend van kívül és belül.*

a hold ma éjjel...

*a hold ma éjjel
megint halkan énekel
a lassan lehulló ezüstös
dallamok szelíden rávetülnek
a szunnyadó vidék megannyi
részletére amik a szólamok
visszhangjaként mind
szembetűnnek s
mint tárgyak képzeményei elevenülnek
mi-létük mégsem
lesz felfogható
a kétes közegben és
az elhaló emberi idő
nehezen érzékelhető
erővonal-rendszerében
minden elhomályosul
a tényleges létezés alig
dúdolható emlékeként
minden örök titok marad
az elomló ezüstös tájék lassan lelkedig hatol
így most már tebenned
sejlik fel a csak éppen hogy hallható
rezzenésnyi élet rejtélyes működése*

Molnár József

Út a jéghegyek felé

Sok minden van,
amire vágyunk, és le kell
mondani róla.

....

Az út elején még nem
tudni, hogy a láb vagy a
szív lesz engedelmesebb.

....

Ha változni akarsz,
az utolsó óra
a legsötétebb.

.....

Ki tükörbe néz,
készüljön fel a
legrosszabbra.

.....

Ha ló farkához vagy
kötve, ez már elég ok,
hogy kilépj az álmodból.

.....

Itt az idő,
hogy jéggé fagyott
istened,
felmelegítsd.

.....

A jéghegyektől indulsz,
a jéghegyek felé:
hited fényed.

Feloldozás

Mentő vijjog,
figyelve a szívdobbanást,
a halott már nem érez.

.....

A száguldásban több van,
mi látható.

Egy életben több van, mint
ami kapható.

Száguldás, élet, sorban állunk
hiánya előtt.

.....

Eltévedt mosoly szalad át
a vonat előtt. Tévedése
nem látszik szándékosnak.
A halál gyorsabb.

.....

Az ékírást nézed a múlt
kiismerhetetlen falán.
Megfejtésére eséllyel pályázol,
kiindulsz magadból, te mit írtál volna,
ha aznap este életben maradsz.

.....

Kétes jövőd előtt állsz, miközben
kártyázol a füstbezárt szobában,
ahonnan élve nem menekülsz.

.....

Egy üzenet, egy szó, mi
megváltoztatja szerencséd,
hallod a rádióból a receptet,
miközben a kampón
hintázva lógsz.

.....

Szerelemben az istennel,
egész életedben így éltél,
s most várod a feloldozást
nincsbűneid alól.

A sátán ölel.

Bakacsi Ernő

Apa hagyatéka

A teájukat kortyolgatták. Megszokott tevékenység volt ez, mintha öreg, nyugdíjas oroszok lennének, akiknél természetes a teaivás. Ők már az új korszak, ahogy most mondják, az atomkorszak emberei voltak. Az életritmusuk, az állandó sietés, a megfelelni vágyás követelménye, a kegyetlen kapitalizmus más emberré formálja az egyént, mint a langyosabb szovjet élet. Ez elsősorban abban mutatkozott meg, hogy szokásaik, gondolkodásuk közeledett az európai, a nyugat-európaiak felé. Fontos volt életükben a hagyomány, a megszokott, az évszázadok alatt beidegződött orosz mentalitás, de kószolgatták a másikat is, a kor követelménye kívánta így. Reggel sietni kell, rohanni a munkába, nincs idő a nyugodt teázgatásra, de egy kávét le lehet hajtani. Gyorsabban elkészül, és nem olyan szertartásos az elfogyasztása. Így alakult ki, hogy reggel kávét ittak, amikor délután hazaértek lazításként, a napközi hajsza levezetéseként, teáztak. Ritkán adódott erre alkalom, mert nem egyszerre telt le a munkaidejük, nem azonos időben tértek haza. Igor még csak jobban, neki állandó volt a munkaideje, de Iréne két műszakban dolgozott, és még így is csúszhatott a hazatérés, ha rendkívüli eset adódott. Egy kórházban pedig ilyen gyakran előfordul.

Igor már átöltözött, Iréne az imént érkezett. Alig tette le a teli szatyrot, Igor már töltötte is a teát. A szamovárban főzött igazi teát. Élvezték az italt, csendben iszogattak. Igor törte meg a csendet.

– Szerencsére holnap egyikünk sem lesz ügyeletben, reggel lustálkodhatunk, ameddig jól esik. Arra gondoltam, hogy kirándulhatnánk a hegyekbe. Sétálnánk egy jót, szívnánk a friss, ózondús levegőt, valamelyik vendéglőben megebédelnénk. Mit szólsz hozzá?

– Jó ötlet, a legközelebbi szabad napomon lehetséges, de holnap nem megy. Már bevásároltam, főzök egy jó ebédet.

– Ez nem indok, amit vettél, eláll a hűtőben...

– A szavamba vágta, még nem fejeztem be. Nem az étel miatt, noha van, ami frissen jobb, és tudod, hogy én szívesen főzök, szeretek főzni. Leköt, eltereli a figyelmem. Te mondtad, hogy nem lehet mindig a munkával foglalkozni, kell más is, ami kikapcsol, szórakoztat. Igazad van. Tehát nem a főzés miatt kell itthon maradnunk, hanem mert holnap délutánra meghívott Szvetlána – tudod, az altatóorvos – barátnőm. Misának, a férjének lesz a születésnapja. Meghívtak néhány havert, nem sokat, talán tízen leszünk. Igent mondtam, muszáj elmennünk. A kislányuknak már meg is vettem a csokit, Misának egy palack Metaxát, neked holnap reggel le kell menned virágért. Azt nem vettem, friss legyen, egy szép vágott virágcsokor, de te értesz ehhez.

– Hát, ez új helyzet. Nem ártott volna tudni hamarább.

– Én sem tudtam, nekem is csak ma szólt.

Iréne belekortyolt a teájába és elhallgatott. Mindketten hallgattak. Ismét Igor törte meg a csendet.

– Nagyon szótlan vagy ma, kedvesem. Mintha valamin gondolkodnál. Bánt valami? Történt valami a kórházban?

– Nem, semmi. De tényleg gondolkodom, nemcsak most, mostanában többször is előfordult már velem.

– Minden emberrel előfordul, mert az ember gondolkodik – nevetett Igor. No, de félre a tréfával, én is tudhatnám, hogy min töri a fejecskéjét az én kis szépségem?

– Szeretsz te engem? – Jött a váratlan kérdés, és a férfira emelte a tekintetét.

Igort meglepte a váratlan kérdés. Lassan felállt, az asszony mögé lépett, átölelte, és belecsókolt a nyakába.

– Azt gondolom, eléggé bebizonyítottam már neked, hogy mennyire szeretlek. Ha jól emlékszem, tegnap este is, és most is mindjárt ezt teszem.

– Ne légy ízléstelen, és tudod, hogy nem erre gondolok – bontakozott ki a férfi karjaiból.

– Mi a baj, drágám? Tudod, hogy szeretlek.

– Igen, azt hiszem. Én szeretlek téged, de ha így van, akkor miért nem veszel feleségül?

– Az a lényeg, hogy szeretjük egymást. Két éve együtt élünk, azt gondoltam, ez megfelel neked. Annyira fontos az a papír?

– Nem a papír a legfontosabb, ebben igazad van, de azért annak is fontos szerepe van. Gyereket szeretnék, mielőtt túl öreg lennék hozzá, és még a mai társadalomban sem mindegy, hogy családban nevelkedik-e az a gyerek. Kihat a pszichéjére, és én egészséges embert akarok nevelni belőle, netán belőlük.

Igor előbbi jókedve egy pillanat alatt elpárolgott. Szomorúan mondta: –Itt van a bökkenő. A gyerek. Én is szeretnék, nagyon szeretnék. Te csodálatos anya lennél, milyen jó volna együtt felnevelni őket, de félek. Tudod, hogy félek. Ha torzszülött lenne, és ha még élve is maradna...Hát azt nehezen tudnám elviselni, nézni egy nyomorékot, tudva azt, hogy én vagyok a vétkes, hogy megszületett...

– Erre kevés az esély, és...egészséges környezetben is előfordul a rendellenesség. A vizsgálat pedig kimutatta, hogy a spermáiddal nincs semmi baj. Nem kell ettől rettegni, az ördögöt a falra festeni.

– A spermavizsgálat csak azt állapította meg, hogy képes vagyok nemzésre, de a gének állapotát nem tudják kimutatni. A hiba, ha van, abban van.

A beszélgetés végén megegyeztek abban, hogy Igor aláveti magát még egy mindegyre kiterjedő vizsgálatnak, aztán Iréne enyhe tiltakozása ellenére mégiscsak az ágyban kötöttek ki.

Igor félelme nem volt alaptalan. Csernobili gyerek volt. Tudta ezt Iréne is, de eddig Igor egészséges volt, a vizsgálatok nem mutattak ki nála semmi rendellenességet. Mégis félt. Nem is annyira a saját sorsa aggasztotta, inkább a születendő gyermeke élete. Kitörölhetetlenül élt az emlékezetében a nővére és édesanyja sorsa. Verocska, a nővére, huszonöt éves korában szült. Életképtelen volt a kisfiú, szülés után néhány percig élt, és annyira deformált, szörnyszülött, hogy az édesanyjának meg sem mutatták az orvosok. Azt javasolták neki, hogy néhány évig ne essen teherbe, aztán lehet újra próbálkozni. De erre már nem kerülhetett sor, mert harmincéves korában meghalt. Elvitte a rák, a májrák. Éppen a máját kezdte ki ez a szörnyű betegség, mint az alkoholistáknak, pedig Vera sosem ivott alkoholt. Aztán ott van az édesanyja esete. Alig töltötte be a negyvenet, amikor elment. Hirtelen jött a méhrák. Idejében észrevették, kivették a méhét és meggyógyult. Legalábbis ezt gondolta, és ezt is mondták neki. Panaszmentes volt. Aztán egyszer összeesett az utcán. Agydaganatot diagnosztizáltak. Megműtötték, javult. Egy hónap telt el, és temetni kellett. Csernobilban voltak a robbanások. Hol lettek volna, ott laktak. De ott volt ő is, együtt voltak mindvégig. Neki meg semmi baja, legalábbis egyelőre. Ki érti ezt?

Igort egyre jobban foglalkoztatták a csernobili események. Nem a baleset ténye, a hatása és a mentési körülmények. Nem sokat tudtak erről az emberek, titkosak voltak az adatok. A jelenlegi helyzetről az információk szűkösek, inkább pletykaszervek. A helyiek, a mentésben résztvevők halottak, a néhány még élő nem beszél. Pedig Igort éppen ez érdekelt, többet akart tudni az apjáról. Mit csinált, mit végeztek velük? Hogyan halt meg, mikor, hol van a földi maradványa? Magában büszke volt az apjára, hősnak tartotta, noha nem szerepelt a hősök között, nem is emlegették úgy. Igort ez bántotta, mert ő minden mentésben résztvevőt hősnak tartott, aki ott végzett tevékenysége miatt egy éven belül elhunyt. Kiemelten különösen azokat, akik tudták, hogy ez a halálukat jelenti. Az apja ilyen volt. Tudnia kellett, hogy ez a küldetés végzetes, hiszen az első nap, az elsők között küzdött a baj elhárításán. Önként jelentkezett? Kényszerítették? Vagy ez nem is volt kérdés, a munkájához tartozott és természetes, hogy ment? Mit gondolt, amikor már tudta, hogy nincs tovább? Vajon gondolt rájuk, a családjára? Lehet erről tudni valamit? Van valahol ezekről az eseményekről írás, parancs, beszélgetés, bármi? Nyilván van, de ezek nem elérhetőek az egyszerű polgár számára. De ő nem egyszerű állampolgár, ő egy résztvevőnek, egy első sorban küzdő embernek a fia. Neki joga van tudni... Belefájdult a feje az ilyen gondolatokba.

Hallottam, amint apa elhagyja a lakást. Félálomban lehettem, de hallottam az ajtó kattánását, anya suttogó hangját, aztán elaludtam. Az idegen hangra már felébredtem. Anya valakivel beszélgetett. Felébredtem, pedig még nagyon korán volt. A szememből dörgölgettem az álom utolsó emlékképét, amikor anya benyi-

tott, és azt mondta, hogy azonnal keljek. Olyan tisztán emlékszem mindenre, mintha most történnének a dolgok, azok a szörnyűséges dolgok. Verocska már a konyhában volt és evett. Anya rám szólt, hogy gyorsan egyek én is, ideges volt. Nem tudtam mire vélni a dolgot, miért kell ilyen korán kelni és rögtön enni. Apátokat riasztották, baleset történt – mondta. Ekkor szólaltak meg a szirénák is, és a szomszédasszony, Natasa néni rontott be. Baj van, nagy baj – kiáltotta anyámnak – gyere, nézd csak, valami ég az üzemben, vöröslik az ég alja. Akkor csodálkoztam anya idegeskedésén, nem tudtam felfogni az események súlyát, ma már tudom, hogy apát féltette. Abban a pillanatban még fogalma sem volt anyámnak a baleset súlyosságáról, a településre is veszélyes voltáról, de azt tudta, hogy baj történt, hogy a riasztás nem gyakorlat, és hogy apám most ment. A mentés pedig sehol sem, itt különösen nem gyerekjáték.

Nagyon gyorsan történt minden. A sziréna után megszólalt a hangosbemondó, és többször elismételte a szöveget. Néhány foszlányra emlékszem, nem nagyon figyeltem én erre, de megijedtem, mert anya nagyon ideges lett. Aztán futkosások, kiabálások, még sírást is hallottam kiszűrődni a lakásokból. Aztán kinyíltak az ajtók, az emberek egymásnak kiabáltak át. Megjelent egy egyenruhás alak, a mai napig nem tudom, hogy katona volt-e, rendőr, tűzoltó vagy más testület tagja, és közölte – nem is közölte, még én, a kisgyerek is éreztem, hogy ez parancs – hogy azonnal hagyja el mindenki a házat. Baleset történt, esetleg a sugárfertőzés lehetősége bekövetkezhet! Nincs baj, de a biztonság okáért kiürítik a várost! Menni kell, most azonnal, ki az országútra, ott már eligazítók irányítják a forgalmat. Elszállítják a lakosokat, csupán néhány napról van szó, aztán visszajöhetnek. Nem lehet kihozni a lakásból semmit, így találják majd, ahogyan elhagyták, mert rendfenntartók szavatolják a nagyon biztonságát. Öt percen belül nem lehet a lakásokban senki! Ellenőrzik, statárium van! Az ellenszegülő... Valaki beleordított, nem értettem belőle semmit. Anyát még nem láttam ilyennek. Nem sírt, nem kiabált, mert máshonnan kiabálásokat lehetett hallani, de az arca...

Igen, azt hiszem ez a jó szó, rémület és kétségbeesés volt egyszerre rajta. Kapkodva felöltöztetett, miközben Verocska is magára szedte a ruháit. Kezembe adott egy szelet kenyeret, nem volt megkenve semmivel, erre már nem jutott idő. Egyél – mondta. Láttam, hogy egy szatyorba beledobál néhány konzervet, a kenyeret, valamennyi fehérneműt, és már tuskolt is kifelé minket. Az ajtóból még egy pillanatra visszaszaladt, láttam, hogy pénzt gyűr a zsebébe. A lépcsőházban már lefelé tolongtak az emberek. A negyedik emeleten lakó Misa a pizzasamájára csak egy kabátot vett, Andrej bácsi arca borotvaszappanos volt, és morgott, hogy még borotválkozni sem hagyják az embert. Valaki a gyerekével veszekedett, hogy ne bögjön már. Nem tudtam, hogy mi történik, az emberek riadtak voltak, én féltem. A zsigereimben éreztem, hogy baj van, hogy történt valami, ami rossz, és ez

minket is érint. Már az utcán voltunk, ott egy rendőr hangtölcsér segítségével azt kiabálta, hogy mindenki a főutcára menjen, kifelé a városból. Buszok jönnek értünk, és biztonságos helyre szállítanak. Őrizzük meg a nyugalmunkat, nincs baj, de a biztonságunk miatt így döntöttek az elvtársak. A kurva anyátokat – mondta valaki – még a háború alatt sem kellett így menekülni. Egyre többen lettünk, nagy volt a káosz a viselkedést illetően. Egyesek csendesen bandukoltak, mások menet közben a történeteket elemezték, találgatták, hogy tulajdonképpen mi van, indokolt e ez a kiürítés avagy nem. Sokan hangosan káromkodtak, akadt rohanó, előre törtető ember, sok gyerek sírt. Anya fogta a kezünket, és azt mondta: el ne engedjük, mert könnyen elkeveredhetünk a tömegben, és akkor nem találjuk meg egymást. Igaza volt, mert a Lenin úton már tolongtak az emberek, különösen, amikor megjelentek a szállító járművek. Akadt ezek között minden fajta, katonai teherautó, szép városi autóbusz, fakarusz, Zil platójára rakott lóca.

Ahogy ezek a személyszállító járművek megálltak, az emberek tolakodva, egymást taszigálva, tiporva igyekeztek felszállni. A katonák alig tudtak rendet tartani, pedig néha még a gumibotot is használták. Az autóbuszokra először csak gyerekes asszonyokat engedtek fel, a férfiakat, nagyobb suhancokat nyitott kocsikra. Nem mindig sikerült ez, a házaspárok szerettek volna együtt maradni. Ordítózás, veszekedés, ütlegetés volt a válasz. Vissza senkit sem engedtek. Valaki vissza akart menni a lakásába, a katona megállította, hogy csak előre mehet. Hallottam, amint azt mondja: Vissza kell mennem, most vettem észre, hogy nincs nálam az óráim. Nagy érték, aranyóra, apámtól örököltem, ő hozta még a háború idején Németországból. Vissza, értse meg, hogy nem lehet! – üvöltötte a katona. Ne akadályozz, nem érted, aranyóra, és örökség apámtól. Ha visszajön, megtalálja, nem nyúl hozzá senki, menjen előre! – szólt közbe egy tiszt. De az óráim ember nem törődött velem, elindult vissza. Állj, az anyád istenit! – kiáltotta a tiszt, és a pisztolyával a levegőbe lőtt. A pasas megtorpant, az emberek rémülten néztek oda, hogy mi volt ez. Ha még egy lépést tesz visszafelé, lelövöm! – és a tiszt hangja olyan fenyegető volt, hogy nem hagyott kétséget afelől, meg is teszi.

Mi autóbuszba kerültünk, én Verocska ölében ültem, anya állt. Ahogy megtelt, azonnal indult a busz. Tömve volt, alig lehetett megmozdulni benne, de nem panaszkodott senki, sóhajtásokat, néha sírást lehetett hallani. Nem tudom meddig mentünk, egy óra hosszat biztosan, de lehet, hogy kettőt is. Sírnivaló kezdtem, mert éhes voltam, és nagyon kellett pisilni. Anya biztatott, hogy egy fa tövében végezzem el a dolgom, de én szégyelltem magam, és nem akartam. Anya hiába mondta, hogy nézzem, amott az a bácsi is ezt teszi, én ragaszkodtam hozzá, hogy távolabb menjek, de anya kísérjen el.

Egy sportcsarnok előtt voltunk, akkor még nem is tudtam, hogy melyik városban, de ez nem is érdekelt senkit. Sok gyerek sírt, a legkisebbek közül többen

bekakiltak, bepisiltek. A létesítmény küzdőterére tereltek bennünket, ahol mindjárt veszekedés, kiabálás támadt, mert az eltelt idő, az idegeskedés megterhelte a hólyagokat, és az a néhány WC kevésnek bizonyult. A továbbiakra halványan emlékszem, de egy idő után rend lett. Anya mondta, hogy a vezető bácsi megígérte, hoznak matracokat, pokrócokat, majd élelmet is, legyünk türelemmel. Legelőször poharakat, bögréket hoztak, hogy inni tudjunk. Minden hiányzott, olyan gyorsan kellett eljönni, hogy senkinél nem volt semmi, vagy csak ez az, volt, aki teljesen értelmetlen dolgot kapott fel a nagy sietségben, ami itt most nem ért semmit. A vízcsapnál sorban álltak, az idegesség kiszárítja az embert. Én egy birkózó szőnyeg szélén ültem, és bömböltem, mert éhes voltam. Anya szerencsére tett a táskába kenyeret, és néhány konzervet beledobott, de konzervnyitót már nem hozott. Megkért egy bicskával rendelkezőt, hogy bontsa ki a dobozt. Valahogyan sikerült, májkrém volt benne, magyar májkrém. Ezt anya mondta nekem évekkkel később, amikor rákérdeztem, mert én életemben nem ettem olyan jót, mint akkor ott a sportcsarnok padozatán a kétségbeesett emberek gyűrűjében.

Igor egyre többet gondolt a gyerekkorára. Nem is az egész gyerekkorára, inkább csak arra az egy napra, a katasztrófa napjára. Mindig foglalkoztatta ez a kérdés, de az utóbbi időben már a mániájává vált. Hatéves volt akkor, sok mindenre emlékezett, sokat hallott az édesanyjától is, elolvasott minden korabeli sajtóterméket, igyekezett a mostani helyzetről is információt szerezni, mégsem nyugodott meg. Úgy érezte, látnia kell a helyszínt, a lakást, amiben laktak. Vajon hogyan néz ki, mi maradt meg? Emlékezett a berendezésre, a játékaire, az apja képe ugyan halványan villant elő az emlékezet kútjából, de néhány beszélgetés, közös játék, mintha tegnap lett volna. Nem beszélt erről másnak, de apja hősiességére büszkén gondolt, hiánya pedig mindig égette ifjú lelkét, és ez az érzés a mai napig sem csökkent. Addig viaskodott magával, amíg elhatározta, hogy vissza kell mennie. Tudta, hogy ez nem lesz könnyű, de bízott a kapcsolataiban, a szükséges engedély megszerzésében. Az első nehézség mindjárt abból adódott, hogy Csernobil, helyesebben Pripjaty másik országban van, Ukrajnában. Tehát az ukrán hatóságokhoz kell fordulnia. A követségen azt mondták neki, hogy felejtse el, oda nem lehet bemenni. Mit képzél, nem turistalátványosság az. Egy félévébe került, amíg megfelelő pártfogót talált. A kérvényben erősen kihangsúlyozta, hogy az apja ugyan orosz volt, de az anyja ukrán, és ezt papírokkal is alátámasztotta. Hónapokig nem jött válasz.

Sokáig a tornacsarnokkal álmodtam. Rossz álmom volt. Arra ébredtem, hogy sírok, mint ott a valóságban. Délután arról faggattam anyát, hogy mikor jön már apa. Ha délelőttös műszakos, ilyenkor már mindig otthon van. Erre anya nagyon szomorú lett, ezt látva elsírtam magam. Aztán vigasztalni próbált minket, hogy apa most segít, mert baj történt az erőműben. Most többet kell neki dolgoznia,

csak holnap jön, de lehet, hogy még később. Dolgoznak, pihennek, aztán újra dolgoznak, nincs ideje hazajönni, de majd megjön. Aludjunk. Csak később tudtam meg, hogy neki is ezt mondták. Nem volt könnyű az élet abban a sportcsarnokban, pedig a főnökség igyekezett mindent biztosítani, és a fegyelmet is nagyon szigorúan vették. De hát annyi megriadt, dühös vagy félelemtől reszkető embert nem könnyű irányítani, különösen olyan körülmények között. Nekünk szerencsénk volt, mert volt egy birkózószőnyegünk, nem mindenkinek jutott ilyen luxus. A többiek a kemény padozaton feküdtek pléden vagy hálósákban, kinek mi jutott. Amikor anyának valamiért el kellett mennie, ránk parancsolt, hogy el ne mozduljunk a szőnyegről, mert egyrészt nehezen talál meg minket az emberforgatagban, másrészt azonnal elfoglalják a szőnyeget. Még így is akadt ebből veszekedés, de aztán maradhattunk, mert anya két kisgyerekekkel van – mondta egy bácsi. A legrosszabb az volt, hogy valaki mindig sírt, nemcsak gyerekek, a felnőttek közül is. Volt, aki veszekedett emiatt. A zaj, a zúgás állandó volt. Emlékszem, az ideges hangulattól, a fáradtságtól szinte egész nap sírtam. Egész életemben nem sírtam annyit, mint azon a napon. Aztán lassan megszoktuk azt az életet, mi gyerekek még játszottunk is az udvaron, noha ez veszélyes volt, mert a legtávolabbi udvarrészen erősen látszott az illemhelyek szűk volta.

Talán a harmadik nap lehetett, amikor anya már előttünk sem bírta tartani magát, hisztérikus zokogásba tört ki. Úgy megijedtem, hogy még sírni is elfelejtettem. Injekciót kapott, és lassan megnyugodott, de már soha nem lett olyan, mint volt. A tájékoztatás ellenére szinte mindenki a vezetőség nyakára járt, hogy érdeklődjön. Úgy van-e ahogyan az újságok írják? Mekkora a baj, a kár? Mikor mehetünk vissza? Mi van az ott maradottakkal? És még millió, egyénektől függő, kérdés. Persze anya sem volt kivétel, őt elsősorban apa sorsa érdekelt. Ekkor közölték vele, hogy apa nem jön haza, többet nem láthatja, mert mentés közben halálos sugárszennyezés érte az egész brigádot. Nem tudom, hogy ezt hogyan közölték vele, mit mondtak még el, de anya ordítva, káromkodva rohant ki az irodából. Én már csak zokogva láttam, ahogy hol kiabálva, hol szinte csak suttogva átkozódott.

Igornak egy félévébe került, amíg talált olyan személyt, akinek protekciója volt az illetékes hatósághoz. Senki nem értette, hogy miért akar odamenni, talán egészen ő maga sem. Irénének még mindig nem szólt róla, majd ha már biztos lesz – gondolta. Igaz, eltelt már huszonnégy év a baleset óta, de még mindig életveszélyes a sugárszennyezés, érveltek a barátai. Nem akar a helyszínre menni, dehogy akar, csak a városba, a volt lakásukba. Ott azért jóval kisebb a veszély. Tudja, még sokáig lesz sugárzás, de már a felére csökkent, és csak rövid időre menne be, talán egy órányi időre. Annál sokkal veszélyesebb zónák vannak, és persze betart minden óvintézkedést, nem akar ő bajt magának. Felveszi a katonai védőruhát, a maszkkal együtt, kompletten, ahogy a katonáknak kell gyakorlat közben, és per-

sze nála lesz a Geiger–Müller rádióaktivitást mérő készülék, ha riasztana, azonnal visszafordul – érvelt az illetékesnek.

Még a kijevi személyes megjelenése előtt alaposan tanulmányozta a jelenlegi helyzetet. Ami az irodalomban elérhető volt, elolvasta. Beszélt tudósokkal, különböző szakterületek munkatársaival. Nagyjából tisztában volt azzal, hogy a flórában és faunában milyen változások történtek. Tudta, hogy a tudósok csodálkozására az erőmű hűtővizét biztosító folyóban, közel a robbanás helyszínétől, élet van. Még halak is vannak, nagyméretűek, tehát több évesek. Ugyan akad olyan szakember, aki állítja, hogy mutálódás történt a halaknál, de ez még nem bizonyított. Állítólag ez történt a kisemlősöknél is, de ez pletykaszintű értesülés, mert a tény titkosított. Beszélt egy ornitológussal, aki a kezdetektől fogva részt vesz a munkában. Jurij elmondta, hogy nagymértékű madárelhullás, legnagyobb ámulatukra, nem következett be. Persze csökkent a populáció, a különböző zónákban ez szignifikánsan kimutatható, de nem történt kipusztulás. Az viszont érdekes, és nem jó jel, hogy a madarak élettartama generációként csökken. Szaporodnak, de a fertőzött helyeken élők élete egyre rövidebb. Nem tudjuk még, hogy az élővilág zömére, különösen az emlősökre ez érvényes-e, de nem vigasztaló tapasztalat – vonta le a következtetést Jurij.

Már nem bízott az engedély megszerzésében, amikor 2010 májusában megkapta az értesítést a látogatásra. A levél mellékletként hosszan sorolták a feltételeket. Előírták a látogatás napját, idejét, a biztonsági felszerelést, orvosi vizsgálatot, és hogy kinél kell jelentkeznie, aki még instrukciókkal látja el, és felügyeli ezt a kivételes egyéni akciót. Az nem volt az értesítésben, amely az indulása előtt derült csak ki, hogy ez a titokzatos egyén még különböző titoktartási kötelezvényeket is aláíratott vele, melyek megszegése igen súlyos következményeket von maga után.

Anya nem mondta meg nekünk, hogy apa meghalt, mégis megtudtuk. Nem emlékszem már rá, hogy ki mondta meg és hogyan. Már tudtam, hogy anya miért ilyen szomorú. Én hatévesen nem tudtam felfogni ennek a valóságát, nem tudtam elképzelni, hogy apával én nem találkozom többet. Amikor kiderült, hogy vissza az otthonunkba már nem mehetünk, és onnan nem is lehet elhozni semmit, majdnem lázadás tört ki. Először az emberek el sem akarták hinni, sokan ordítottak, fenyegetőztek, de ezeket behívták az irodába, és utána csendben lettek. Hallottam, páran kiszöktek, hogy visszamenjenek, és néhány értékesnek vélt holmit elhozzanak az elhagyott lakásukból, de nem tudtak átjutni a gyűrűn.

Mi nem voltunk sokáig a tábornak nevezett tornacsarnokban, mert tudtunk hová menni. A Kijevben élő nagymamához mentünk, akinél a pripjatyi költözés előtt is laktunk. Én nem emlékszem már arra, akkor még nagyon kicsi voltam, de anya mondta. A nővéremmel mi ott is születtünk. A nagyfi nagyon rendes volt hozzánk, mégsem szerettem ott lakni. Szűk volt a hely és nem tudtam megszokni,

hogy a WC a folyosón van, nem a lakásban. Mihail bácsi, a szomszéd sokszor részegen jött haza, és ilyenkor ordított a családjával. Vékonyak voltak a falak, mindent hallottunk. Nagymarab, szőrös ember volt, én félem tőle. Egyszer találkoztunk a folyosón, és barackot nyomott a fejemre, ha erre gondolkodok, még most is fáj. Verocska iskolába, én óvodába jártam, nem emlékszem sok mindenre, de arra igen, hogy nagyit és anyát többször rajtakaptam, hogy sírnak. Ilyenkor mindig szomorú lettem én is, és anya ölébe bújva vigasztaltam, hogy ne sírjon, miközben én is bőgni kezdtem.

Csúsztam egy évet az iskolával, a következő évben lettem elsőosztályos. Ez már Orjolban volt, akkor már ott laktunk. Ez jobb lakás volt, mint a nagyiné, de kisebb a pripjatyinál. Nekem itt minden új volt, nagyon messze kerültünk Kijevtől, hát még Pripjatytól.

Iréne nagyon felháborodott, amikor megtudta, hogy Igor mire készül.

– Állítólag félsz, hogy nem születhet egészséges gyereked, most még rá is teszel egy lapáttal, hogy tényleg úgy legyen – vágta a férfi fejéhez.

– Ne legyél igazságtalan! Nagyon rövid ideig leszek ott, és védőruhában. Megteszek minden óvintézkedést, nem akarok rosszat magamnak. Mellesleg abban a zónában már az örök, az ott szolgálatot teljesítők utcai ruhában mászkálnak. Persze, sűrűn váltják őket, és rendszeres ellenőrzésen esnek át, de hát egy bizonyos ideig mégiscsak ott vannak. Az én látogatásom ehhez nem is mérhető.

– Akkor sem értem. Nem tudom felfogni, hogy minek kell neked odamenni. Mit akarsz? A valamikori értékek már régen tönkrementek, de ha maradt volna is valami, elhozni semmit nem lehet.

– Tudom én ezt, de te ezt nem érted. Igazából én sem tudom. Valami kényyszerít. Oda kell mennem, úgy érzem, akkor megnyugszom. Mert most nem hagy nyugodni. Hogy mi nem hagy, nem tudnám megfogalmazni. A lelkiismeret nem jöhet szóba, hiszen nem én tehetek a balesetről. Talán a kalandvág, a becsület? De hát ezek sem állják meg a helyüket. A gyerekkor, a kisgyerekkor? Az apám emléke? Úgy vélem ez, az apám emléke. Egész gyerekkoromra rányomta a bélyegét a hiánya. Talán ha odamegyek, ha felidézem az emléket, a közös emlékünket...A helyszínen. Érted? A helyszínen, akkor talán elmúlik ez a különös hiányérzés, amely nyomaszt, talán elmúlnak a rossz álmok, melyek – ugyan mostanában ritkábban, de még – előjönnek.

– Vele álmodsz, amikor néha felriadsz? Ha rákérdesz, mindig csak morogsz, hogy rosszat álmodtál, és nem mondasz többet.

– Nem minden álmom rossz. Vannak jó álmaim is veled.

– Szegénykém – és az asszony megsimogatta Igor arcát.

– Tudod, most hogy már én is felnőtt vagyok, egyre jobban kezdem érteni anyát. Mindig szerettem, jól megvoltunk egymással még a kamaszkoromban is,

amikor a gyerek lázad, de néha a viselkedését nem értettem. Nem sírt, de néha rajtakaptam, hogy nagyon szomorú, csak maga elé meredt. Ilyenkor vigasztalni próbáltam, egy alkalommal nagyon kifakadt. Szidta az erőmű vezetését, még a szovjetrendszer is pedig ilyet soha nem hallottam tőle. Nagyon szerethették egymást apával, mert szinte saját magát emésztette el. Egyetlenegyszer beszélgettünk erről, máskor nem faggattam, mert tudtam, olyan seb ez neki, ami nem gyógyítható, csak feltéphető. Kiöntötte akkor nekem a lelkét. Tudod, fiam – mondta – az ember elveszítheti a másikat. Az élet ilyen. Fájdalmas ez mindenkinek, de a túlélőnek élnie kell tovább, idővel felejt, elfogadja új helyzetét. De az enyém más, a miénk más. A csernobili özvegyeké, árváké, a nyomorulttá váltak vagy annak születőké. Más, mert nem kellett volna, hogy megtörténjék. A felelőtlenségből, a dicsőséghajszolásból, vagy nem tudásból következett be. Valaki vagy valakik nagyon be akartak vágódni a legfelső vezetésnél, és amikor megtörtént a baj, lelkiismeret-furdalás nélkül küldték az embereket a halálba. Kapkodás, pánik, hozzá nem értés miatt több lett az áldozat, mint amennyi ilyen esetben szükségszerűen bekövetkezik. Ezt nem tudom megérteni, elfogadni, mert ez embertelen. Rosszabb volt a háborúnál is. A legádázabb, a legreménytelenebb csatában is van esély arra, hogy valaki életben marad, hogy túléli, de itt nem volt. És ezt tudták, a vezetők, a vétkesek tudták, az áldozatok, a hősök közül sokan nem. Egyszerűen a vágóhídra küldték őket, mint a barmokat.

Igor elhallgatott, de miután Iréne is néma maradt, kis gondolkodás után folytatta.

– Anyám a katasztrófa idején a legszebb korában volt. A szülések ellenére nem hízott el, adott magára, nem lett debella, mint sokan mások az ő korukban, karcús maradt.

Gyönyörű, fiatal nő, szerelemre éhes. Most így gondolom, így látom, mert ez a természetes. Akkor persze nekem csak szép volt, és sajnáltam, mert láttam rajta, hogy ideges és fél. Féltünk mindannyian, én is, de tőle más vártam, nem tudom mit. Úgy vélem, azért mert kisgyermek voltam, és ő volt számomra a menedék, félistennek képzeltem. A legnagyobb dolog az, hogy miután úgy-ahogy rendeződtek a dolgaink, megmaradt apánál. Ahogy visszagondolok rá, a jelek arra mutatnak, volt néhány kalandja. De nem ment férjhez, és azt hiszem, igazából nem szeretne egyik hódolóját sem. A kijevei nagyi éppen nálunk vendégeskedett, amikor véletlenül meghallottam egy beszélgetésüket. A férfiakról lehetett szó, mert az anyja megkérdezte, miért nem megy férjhez. Még fiatal, csinos is, biztosan találna egy megfelelő embert. Azt felelte, nem. Nem akar mostohaapát a gyerekeknek, nem adom le Igor nevét. Még mindig őt szeretem, és már szeretni is fogom életem végéig. Nem tagadom, volt hogy megszedültem, de még aktus közben is rágondoltam, utána meg sírtam, és könnyörögtem hozzá, hogy bocsásson meg. Nem tudnék

én már megszeretni senkit, anélkül pedig mit ér az egész? Ha akarnék sem volna könnyű találni megfelelő férfit. A koromhoz illők vagy elváltak, vagy özvegyek. Legtöbb iszik, amit ki nem állhatok, és gyerekei vannak. Férjhez menjek, hogy az enyéimmal együtt négy-öt kölyök gondját vegyem a nyakamba, és a férjem lehet, hogy sűrűn a pohár fenekére néz, netán veri a gyerekeimet. Nem, anya. Ez az élet nem kell nekem. Ha már így alakult a sorsom, viselem a keresztemet – fejezte be anya.

Az asszony látta, hogy Igor gondolatai a múltban kószálnak, úgy érezte, most nem szabad megszólalni. Hallgattak.

Minket, a csernobilieket – ahogyan az összes kitelepített lakost neveztek – bizonyos időközökben különböző vizsgálatoknak vetettek alá. Az idő múlásával ezek ritkultak, de megmaradtak, és szerepeltünk a nyilvántartásban, akárhová kerültünk. Ez különösen vonatkozott a gyerekekre, de velünk más szempontból is kivételt tettek. Már tizenhét éves középiskolás voltam, amikor még, mint csernobili gyereket, Szocsiba vittek nyaralni. Ez egy kéthetes, ingyenes nyaralás volt, kizárólag a katasztrófa érintette gyerekek részére. A fegyelem majdnem katonás volt. Ébresztő, takarodó, zászlófelvonás, napközben sok kulturális és sportprogrammal. Voltak felelősök, naposok, konyhások, váltott beosztásban, egyszer, esetleg kétszer került egy emberre sor. A felügyelők, csapatvezetők idősebb, általában egyetemista komszomolisták voltak. Én voltam a napos, a tábor valahová kivonult, már nem emlékszem rá, hogy hová. A konyhásokon kívül az egész táborban ketten lődörögtünk, Olga az egyik csapatvezető és én. Olga egyetemista volt, szőke hajához képest barna szemekkel, kissé duzzadt ajakkal, és csodálatos dudái feszítették a blúzt. De nemcsak a blúz feszült a mellén, hanem a sortnadrágocska is a fenekén. Nem csoda, alaposan megbámultam.

– Mit nézel? Tetszem neked? – kérdezte váratlanul.

– Hát... Csinos vagy...szép...– dadogtam zavartan.

– Na, gyere. Ha akarod, megsimogathatod a cicimet.

Fordult velem egyet a világ, nem kellett kétszer mondania, ügyetlenkedtem.

– Meg is puszilhatod – húzta fel a blúzáat.

Tapasztalt volt, segített, de azért a többi ment már magától. Átestem a tűzkeresztségen, férfi lettem. A hátra lévő egy hétben néhányszor még megismételtük. Nem tudom, mi lett vele, azóta sem láttam. Szép emlék, egy kis tüske azért maradt bennem. Nem kellett volna azt mondania. Ugyanis az első aktus után azt mondta, hogy el ne járjon a szám. Ha elmondom bárkinek, hogy mi történt, ő letagadja, és azt állítja, hogy meg akartam erőszakolni. És búcsút mondhatok az egyetemi álmaimnak, is akkora fegyelmet kapok. Rosszul esett tőle ez a szöveg, elrontotta az egész szépségét, romantikáját.

A zónahatárnál még egyszer figyelmeztették a szabályokra, hangsúlyozta a pa-

rancsnok, hogy a legkisebb veszély esetén is azonnal hívja őket. Igornál volt a városról egy korabeli térkép, de kapott még egyet. Ezen berajzolták az útvonalat, melyről nem térhet le, de megkönnyíti a ház megtalálását is.

– Látja! Itt állunk most – mutatta a térképen a kapitány. – Megy előre három utcát, aztán jobbra fordul, két utcával arrébb balra, az a Szabadság utca, jobboldalt a harmadik ház a 15-ös számú, amiben önök laktak, amit keres. El tud menni addig, az utat megtisztítottuk. Volt néhány vastagabb gally és egy kidőlt fa az úttesten keresztben. Óvatosan közlekedjen, és ne feledje, egy óra áll rendelkezésére, nem több. Ha egy óra múlva nincs itt, a keresésére indulunk.

– Értettem! – válaszolta Igor, és nagyon száraznak érezte a torkát.

Igor az utóbbi napokban igencsak erőltette az agyát, hogy az itt töltött évekből minél több emlék a felszínre törjön, de nem sok akadt, még csak hatéves volt. Emlékezett az utcájukra, az óvodára, és néhány otthoni kép is elővillant. Felkészítették erre a látogatásra, és olvasott is az eltelt idő nyomairól, mégis meglepte a látvány. Nem egy várost, egy kihalt várost látott maga körül, hanem egy dzsungelt. A dzsungelben ugyan voltak nyiladékok, melyeket hajdanán utcának hívtak, a fák közül ki is emelkedett a házak jelentős része, de az egész benyomás mégis elvadult területre, istenverte vadonnak hatott. Az is volt. Ezt nem lehet leírni, megfelelően érzékeltetni, ezt látni kell – gondolta Igor. Tudta, hogy az út, amin a gépkocsival gurult, aszfalt. De aszfaltot sehol sem lehetett látni. A por, az avar a kisebb-nagyobb gallyak, néhol a kötésig érő gaz mindent eltakart. Ahol a járdán vagy az úttesten a gyökerek púposra nyomták az eredeti felszínt, lehetett aszfaltot látni. A repedésekben mindenütt feltört a gyom, néhol a cserje. Figyelni kellett, hogy a feltöredezett úton ne hajtson kipúposodott részre vagy gödörbe. A megsüllyedt út mélyedéseiben több helyen víz állt, búzló posvány, pocsolya. A természet annyira visszahódította már a területet, hogy az egykori széles utakon is alig maradt annyi hely, ahol az autó el tudott menni, de még ott is gaz és cserjék, kisebb fák között kellett lavírozni. Tényleg jó, hogy nekem járhatóvá tették az utat, állapította meg Igor. Már a Szabadság utcán járt, és úgy emlékezett, hogy itt volt a játszótér közel a házukhoz. Nem tudta beazonosítani, amit annak gondolt, mert ott nem látott házat, átgázolhatatlan cserjék, liánok uralták a teret.

A térkép által jelzett háznál megállt. Az utca elején még látta a táblát: Szabadság utca, tehát jó helyen jár, de a jelzett házban nem találta a számot. Visszasétált egyet és azon felfedezte a 13-as számot. Akkor jó, a következő csak a tizenötös lehet – gondolta. Ekkor megmozdult a sűrű, és előlépett egy szarvasbika. Olyan hirtelen és váratlan volt, hogy meglepetésében megállt. De a bika is így gondolhatta, mert az is megállt. Néhány lépésre álltak egymástól, és a másikat bámulták. Ez a szarvas még nem láthatott embert, mert rövid bámészködés után nyugodt léptekkel

átváltott a másik oldalra. Itt a természet már az úr, a növények és az állatok és jó nekik, mert ők nem tudják, hogy az ember mit művelt itt – morgott magában Igor.

A ház bejárati ajtaja egy arasznyira nyitva volt, nehezen tudta tovább nyitni. Szorult. Kis erőlködéssel csak sikerült bejutnia a lépcsőházba. Furcsa félhomály uralta a teret, és mintha surrogást hallott volna. A szag megcsapta az orrát. Rothadó avar, ruha és hűgyszag keveréke volt ez, azon gondolkodott, mihez hasonlít legjobban. Meglepte ez a szag, pedig gondolnom kellett volna erre, töprengett egy kicsit. Ez hullaszag, az elmúlás szaga. Nem is lehet más, itt minden pusztul, rothad, egyszer majd összeomlik a ház is, és benövi a növényzet. A szeme már megszokta a félhomályt, körbenézett. Vastag porréteg, lehullott vakolat, penész, pókháló, a padozaton állatnyomok és ürüléknek vélt kisebb-nagyobb kupacok. A lába alá nézve lassan elindult felfelé a lépcsőn, vigyázva, hogy a falhoz és a korláthoz se érjen. A második emeleten már világosabb volt, és a huzat okozta levegőcsere enyhített a kellemetlen szagon. A lakások ajtaja előtt állt, úgy emlékezett, hogy az övéké a jobb oldali lakás volt. A szíve hangosabban vert, be kellett ismernie, hogy izgul. Nézte a bejárati ajtókat, és a baloldalin meglátta a táblát: TOMASEV. A réztábla ugyan megzöldült, korrodálódott az elmúlt években, de a név jól olvasható volt. Tévedtem volna – töprengett egy kicsit – nem a jobb, hanem a bal oldali lakás a miénk? Nem járt itt senki azóta, a táblát biztosan nem cserélték ki. Megfogta a kilincset, amely a kezében maradt. Csodálkozva nézte a fémdarabot, aztán eldobta, az ajtó kissé megnyílt, könnyen kinyitotta. Megállt az előtérben. Önkéntelenül a villanykapcsolót kereste, aztán rádöbbedt a valóságra, hogy azt ugyan keresheti, a baleset óta itt nincs áram, ez kihalt város.

Az egyik ajtó résnyire nyitva volt, a másik teljesen, a harmadikon mintegy 30cm átmérőjű lyukat látott. Az előszobában a fogas alatt és az egyik sarokban rongydarabok. Ezek nyilván a fogason voltak – gondolta Igor. Mindenfelé mocskok. Kesztyű volt a kezén, mégsem volt gusztusa az ajtóhoz érni, könyökével benyomta az egyik ajtót. A fürdőszobában találta magát. A mosdókagylóban faldarabok, a kádban tollak és valamilyen szőrmés állat összeaszott teteme, amott valami rothadó maradék. Gyorsan kilépett, nehogy elhánnya magát. A félig nyitott ajtót lábbal rúgta be. A volt nappaliban találta magát. Úgy érezte, hogy állatok suhannak, tűnnek el, de nem látott semmit. De mégis, az egyik falon egy mókus nagyságú, hosszúfarkú állat nézett rá. Úgy állt a meredek falon, mintha oda lenne ragasztva. Igor lépett egyet, és az állat villámgyorsan tűnt el a szekrény mögött. Olyan gyorsan történt mindez, hogy még csodálkoznia sem volt ideje. Igor csak most nézett körül. Szinte leírhatatlan látvány tárult a szeme elé. Az egyik ablak ki volt törve, egy fa ága majdnem beért a szobába. Az eső beverhetett, mert az ablak alatt felpúposodott a parkett. A padozaton vastagon a por, amely már inkább sár, piszok, faforgácsok és rongyok keveréke állati ürülékkel. A jobb sarokban jókora lyuk, amely az alatta lévő lakásba vezet. A

volt bútorzat szövete és a szőnyeg a felismerhetetlenségig szétrágva, kupacokban penészesen, rothadozva, a szekrények, székek is szétrágva, eldőlve. A mennyezet egyik sarkában fecskéfészek, tollak. Ez borzasztó, itt minden elrohadt, mindent szétrágtak a rágcsálók, patkányok, egerek, mit tudom én. Vigyáznom kell, még az hiányzik, hogy leszakadjon velem a padozat – hűledezett magában Igor.

A konyhában már nem csodálkozott azon, ami látott. Lábasok, fazekak minden felé, összetört tányérok a padozaton. Úgy látszik, itt a rágcsálók az urak, ezek mindent kirágnak, szétrágnak, aztán leverik a polcokról, ami azokon volt, ami ehető, azt megeszik, de hogy minek rágják szét a bútort, a szövetet, ezt nem értem – dohogott félhangosan. Ahogy hozzáért a spejzajtóhoz, kidőlt, és egy macska nagyságú valami ugrott ki Igor lába között elrohanva, hogy a nappali sarkában lévő lyukban eltűnjön. Igor megijedt, megbabonázva állt néhány másodpercig. Mi volt ez? – tette fel magának a kérdést. Úgy nézett ki, mint egy patkány, de hát annál jóval nagyobb. Mutáció lenne? Lehet, hogy az. Mindenesetre elmondom az illetékeseknek. Benézett az éléskamrába. Nem várt itt semmi újat. Itt aztán tényleg nagy dínomdánom lehetett a rágcsálóknak, itt volt mit zabálni. Bizonyára akadt itt némi tészta, liszt, rizs, zsír, más élelmiszer, ilyen minden normális háztartásban van. A logika szerint ezt fosztották ki leghamarább. Igor meglepetésére egy horgászbót és egy fémdoboz nézett rá az elképzelt képen kívül a spejzből. Úgy megörült, mintha aranyrög nevetett volna rá. Hiszen ez apa horgászbótja, és abban a dobozban tartotta a kukacokat – ismerte fel a helyzetet.

Egyszer horgásztam apával. Jól emlékszem rá, pedig nem voltam több ötévesnél. A katasztrófa előtti nyáron volt. Apa elvitt magával, pontosabban Oleg bácsi vitt el minket. Oleg bácsi apa barátja volt, és tulajdonosa egy oldalkocsis IZS motorbiciklinek. Nagy kirándulást, horgászatot terveztek, két napra mentünk. Apa Oleg bácsi mögött ült a motoron, én pedig az oldalkocsiban mindenféle szerelvény, élelem és bogrács társaságában. A folyóra mentünk jóval túl az erőművön. Valamilyen horgásztanyaféleség volt ott a horgásztársaságnak. Még csak nem is faházak, kunyhók voltak azok, de védett a széltől, esőtől, és jót lehetett aludni benne. Akadt ott néhány csónak is. Nem tudom, Olegnek volt-e csónakja vagy a társaságé voltak, de mi eggyel kimentünk a folyóra. Oleg bácsi alig tette le a motort, mindjárt meghúzta a vodkás üveget, így már igen jó hangulatban volt, amikor a csónakba ültünk. Apa magyarázta nekem, hogyan kell a horogra tenni a csalit, amely sokféle lehet, attól függően, hogy mit szeretnénk fogni. Lehet kukoricát – mondta –, speciálisan elkészített kenyeret, kis halat, kukacot, lehet, hogy még mást is megemlített, de többre nem emlékszem. Több bottal horgásztak, én is kaptam egyet, ami azt jelentette, apa mondta, hogy ez az én botom, figyeljem az úszót, és ha mozog, be kell rántani. El is magyarázta, hogy hogyan. Nem sokat értettem én ebből, kicsi voltam, de elfogott az izgalom, hogy most én is horgászom, én is foghatok halat. Feltételezem, apa nem gondolta

komolyan, hogy én halat foghatok, hogy képes vagyok berántani a horgot a megfelelő pillanatban, de tanítani akart, belém oltani a horgászat szenvedélyét. Emlékszem, amikor az első halat apa megakasztotta, és ki akarta emelni, kiszabadult a horogból, elment. Oleg bácsi olyasmit morgott, hogy ma nem lesz szerencsénk. Ha az első hal visszaesik, akkor azt a napot már megette a fene. Aztán az én úszóm is mozogni kezdett, de ettől úgy megijedtem, hogy kiabálni kezdtem. Apa segített berántani, de engem nem fogott, és kis híján kiestem a csónakból. Apa az utolsó pillanatban kapott el. Úgy megrémültem, hogy még sírni is elfelejtettem, de a hal meglett. Nem volt nagy, alig ütötte meg a méretet, de az én halam volt, az első halam, mert apa és Oleg bácsi is azt mondta: ezt én fogtam, ez az én halam. Már majdnem úgy volt, hogy az én halamon kívül nem lesz több, hogy ez a nap tényleg nem kedvez a szerencsénknek, aztán szinte csoda történt. Apa is Oleg is egymás után fogta a szebbnél szebb halakat. Késő délután visszamentünk a tanyára, és apa nekifogott a főzésnek. Oleg bácsi a halakat pucolta, de a vodkás üveget is sűrűn emelgette, néha apa is húzott egyet belőle. Először csak néztem, hogy mit csinálnak, még segítettem is, de hamar elnyomott az álom. Apa ébresztett, hogy kész a vacsora, jöjjenek enni. Halles volt a bográcsban, a levéből apa szedett nekem néhány kanállal, de azt sem ettem meg mind, mert erősnek találtam. De várt ám engem más finom falat. Apa tudta, hogy félek halat enni, mert attól tartok, hogy a szálkák a torkomba szúródnak. Nyárson sütött nekem halat. A csontról, szálkákról lefejtette a húst, és úgy adta ide. Élvezettel faltam, meg sem tudtam mind enni. De az igazi meglepetés engem másnap reggel ért. Reggelinél kiderült, hogy a tegnapi este halleves megmaradt leve kocsonyává dermedt. Oleg bácsi azt mondta, hogy ez a halkocsonya. Apa ezt kente nekem kenyérre. Nagyon finom volt, az ízét még most is a számban érzem.

A következő szobában Igor felismerte a szobájukat. Ez volt a gyerekszoba, az ő szobájuk. Az ő egykori ágyában, akkor még mindig a ketreces ágyban aludt, egy rágcsáló vackát találta, melyben négy, még csupasz, kölyök ásítózott. Undorral fordult el. A rongyok között felismerte Verocska egyik babáját, gyerekformájú csupasz gumidarabot. És mit láttak a szemei az egyik sarokban? Kedvenc játékát, a repülőgépet. Már megfeledkezett róla, de most bevillant, hogy mennyire szeretete ezt a játékát. Lehajolt érte, felvette, de a szárnya a kezében maradt. Szétesett, teljesen elkorrodálódott.

Már csak egy szoba volt hátra, ez volt a háló, a szülei hálószobája. Hasonló volt ez is a többihez. Az akasztós szekrény feldőlve, a másik még állt, felé lépett, erre kidőlt az ajtaja. A fiókokat meg kellene nézni, hátha van benne valami érték, emléktárgynak való valami – gondolta. A szétrágott, agyonpiszkított fehérneműket meg sem nézte, az egyik fiókban iratok és pénz lehetett, de ezek is használhatatlan állapotban voltak. A következőben fényképek, anyja brosstűi és egy ezüstlánc volt. Bármennyire is nézegette, válogatta a fényképek maradványait, nem talált használható darabot. Az

ezüstláncot és a bizsukat becsúsztatta a táskájába. Körbehordozta a tekintetét, hogy alaposan az emlékezetébe vésse a látottakat, szülei utolsó találkahelyét, ekkor vette észre a falon a képet. Eddig nem látott képet a falon, mind leesett, összetört, megsemmisült. Közelebb lépett a képhez. Nagyot dobbant a szíve, mert felismerte, hogy szülei házasságkötésekor készült fotója előtt áll. Papírzsebkendővel letörölte a pókhálót, hogy jobban lássa. Az üveg alatt ugyan kissé ráncos volt már, és némi piszok is zavarta az összképet. Leemelte és próbálta megállapítani, hogy mennyire nedves, nehogy helyrehozhatatlan kárt tegyen benne. Örömmel állapította meg, hogy nincs nagy baj. Kiemelte a képet a keretből és ezt is a táskájába helyezte. A pecabotot és ezt a képet talán kiengedik, ezeket nem hagyom, ha netán kifogásolnák, – gondolta Igor – mert a szüleimről ez az egyetlen közös kép. Ami volt, az mind ottmaradt és tönkrement, anyáról még utána készült néhány, de apáról nincs. Egyetlen gyerekkori képet sikerült róla szerezni, amikor a nagyi meghalt, nála találtam. Apa tízéves forma gyerek, labdával a kezében. Ez anyával az első és egyben utolsó felnőttkori fényképe. Ez a kép és a pecabot köti össze az emlékeimet vele, ez az örökségem apától.

Igor meglepődött, amikor Irénét otthon találta. Még jobban, amikor orrát megcsapták a konyha felől jövő ínycsiklandozó illatok.

– Hát te? Felrobbant a kórház, hogy már itthon vagy? – kérdezte.

– A kórházban minden rendben. Kivettem egy nap szabadságot, mert tudja meg kegyelmességed, hogy minden laboratóriumi eredménye tökéletes. Itt vannak a leletek, hazahoztam. El kell felejtened Csernobilt! Nincs többé csernobili fóbia! Ezt jegyezd meg, egészséges vagy, mint a makk. És ezt meg kell ünnepelni, ma ünnepi vacsora lesz.

A gyönyörűen terített ünnepi asztalnál ültek, Igor pezsgőt töltött a poharakba.

– Mielőtt koccintanánk és nekilátnánk ezeknek a finom falatoknak, mondanom kell valamit – mondta kissé zavartan Igor. – Úgy tűnik, hogy ebben a korban, az atomkorban a veszélyzónának van egy olyan pontja, amely semleges. Talán semleges. Ezt én találtam ki, és azt jelenti, hogy egy atomkatasztrófa, atomrobbanás után található ilyen pont. Nevezzük ezt o-nak. Tehát o pont. Azért semleges, mert ha ettől a ponttól egy lépést teszel a centrum felé, akkor szennyezést kapsz, kárt szenved a szervezeted, de ha még egy lépést távolodsz, akkor biztosan negatív maradsz, nem szenvedsz károsodást. Ez persze elméleti dolog, de a valóságban létezik, csak az ember nem tudja, hogy adott esetben hol van, és egyéneknél is változik. Azt sem tudjuk, hogy a o pont a következő nemzedékekre hogyan hat.

– Drága kicsim, feleségül veszek, ha hozzám jössz, és a születendő gyerekeink egészségét az Isten irgalmára bízunk. Mert az ember már csak olyan, hogy az Istenre hárítja a felelősséget, az Istenre hivatkozik saját hibája miatt. Ugyanis ebben a családban én vagyok a o-dik ember. Tőlem származik majd a Tomasevek új nemzedéke, amelynek jövőjét tényleg csak az Isten látja.

Sipos Erzsébet

Akartam bölcsőt

Adventre

Akartam bölcsőt,
Isten lásd a lelkem,
szépen megmunkáltam az anyagot,
tudod Uram, én ács vagyok.
És akartam, hogy legyenek
majd segítő asszonyok,
hozzanak puha gyolcsot,
édes illatot,
míg én szemérmesen
majd kint várakozok.
És akartam kis fa teknőt,
fürdető kádat...
Ó, Máriám!
Meleg ételt,
hogy legyen erőd,
s tápláld a csöppnyi száját.
És nyugalmat én
Uram akartam,
és mégis útra keltem,
s most itt vagyok,
a legszegényebb helyen,
s köröttem néhány
kérődző, jámbor állat,
micsoda kegyelem,
micsoda alázat.
S amit földi ember
át nem élhet soha,
csendben mellettem
megtörtént a csoda,
s úgy éreztem
egy szárny suhan felettem,
köszönöm Uram,
hogy része lehettem.

Harcon túli harc

Lenkey János tábornok emlékére

Gyásznapokba nem
való tivornya,
s itt egy nemzet feje
hullt a porba,
s pezsgő folyik,
mint folyt a vér...
Mire a lármás dáridó,
leverve végre a rebellió?
Feszít díszgyenruhába,
elégedett a hóhérok királya,
s te, ott Lenkey az aradi
várba,
még mindig harcolsz?
Hát nem érted, vége!
Vége!
Nem volt Világos?
Küzdesz, de így nem fair,
ezrek egy emberre,
könnyű préda vagy,
hiszen, ha szembe lenne
az ellenség,
te nem hátráltál soha,
soha,
de így alattomosan,
belülről csejt vetve,
leked lopva,
forogsz, csapkodsz,
harcolsz vitézül,
s lerogysz kimerülve végül...
Agyad, a rekedt
trombita, rohamot
fúj, visszavonulást
soha!
Tébolyult!
Téboly?
mert a hazáért

tenni akartak,
hisz ez lett a sorsa
a legnagyobb
magyarnak,
és Lovassy, Bajza,
és a többiek...
Téboly volt az egész,
hogy egy nép
magára hagyva
küzdött és kivért!
Téboly!
Neki nem jutott
„kegyelemgolyó,”
kötél,
kit felöklelt
a januári tél,
döfködte csontig,
mint a barbár,
kegyetlen örök!
Téboly,
hogy a fogoly testvér
imádkozott érte,
legyen már
vége szenvedése,
mert csak
test és vér!
S bevégeztetett...
Szent sebeit
olajjal nem kente senki,
igyekeztek durva
ládába tenni,
s néhány ór,
és vasba vert testvére
kísérte, s lopva, némán
a döbbsent, szomorú
Arad népe.

Bagi István

Szülésnap

A mindenit neki,
magam azon kapom,
hogy már megint itt van
a mai szép napon
– tényleg, hányadik is?
a születésnapom.

Emléknap ez, persze,
mert hogy megszülettem –
de a mindenségít!
talán csak úgy lettem?
hiszen ott volt Ő is,
aki megszült engem.

Tarthatnék-e nélküle
én születésnapot,
aki nekem akkor
ehhez éltet adott
hadd tartsak hát neki
szülés emléknapot!

Wass Albert emlékezete

20 éve már, hogy lelki szemed vigyázza
imádott hegyeid, havast, embert,
mi pedig, akik még itt maradtunk,
téged köszöntünk ma, Wass Albert!

Mondanánk, hogy nyugodj békében,
ha intelmed nem hasítana húsunkba ma is:
a háborúban csak veszíteni lehet –
s az igazság bajnoka olykor maga hamis.

Testvéreink „más földjén” élnek még mindig –
máig nem lett részük a megtűró kímélet,
amit te, a hazától távol, lehetőknek véltél,
vagy legalább remélted, hogy még megéled.

Így hát Erdő-fia Gróf Úr, üldözött hazafi,
székelyfivér poéta, maradj segítő követ
tartsd szemmel fentről, a víz hogyan szalad
és segíts nekünk, segíts megőrizni örökre a
követ!

Pszichogrammák 15

Csatáné Bartha Irénke

Krisztustövis

Nagypénteki csend, sötét lett,
akácfaikon krisztustövisek meredeznek,
kiszáradt Júdáspénz, szomorú ciprusok,
vércseppek, könnyek, imacafatok...

S ha megkondulnak gyászosan a harangok,
bűnbocsánatra marad hangotok?
S kigyullad még biztatón az égi kék,
ha roncsolt teste mellett a gyertya csonkig ég?...

A régi árnyak

Minden a régi: a kert, a pad,
merre köszálnak a szerelmes szavak?
A régi árnyak, az udvar, a ház,
a harangszóval visszajáró imád.

Kereslek, várlak reménytelenül,
magam vagyok, olyan egyedül,
de a magány az emlékeknek is örül.

Az ajtón zár van, redőny az ablakon,
boldog fészkek voltát alig jelzi nyom,
hol erő táplált, óvott szeretet,
hiányuktól örökké szenvedek.

Virágvasárnapi derű

Virágvasárnap: életvidám derűs idő,
körülölel a várakozás csendje,
Krisztus számárháton jó,
nagy�éntek bár komorlik mögötte,
nyugalma, méltósága felemelő.

Szálljon most szívedre
az apostolok békéje,
meríts erőt és hitet,
mert nem hullt hiába
az áldozati bárány vére,
ott ragyog virágszirmokon
a feltámadás magasztos ígérete.

Nézz magadba bűnös lélek,
jőjj a forráshoz, megtisztít,
Jézus segít, kegyelmet oszt:
Feltámadást, ha te is akarsz.

Ujjongj lélek, ne csüggedj,
Krisztus eljön- ez isteni ígéret,
fölcsendül a húsvéti ének,
s keresztedet lábához teheted.

Keresd és figyeld a jeleket,
a damaszkuszi út, ha hiszed,
pálma ágakkal Emmaushoz vezet.